

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR
DEN SVENSKA KVINNORÖRELSEN

UTGIVEN AV
FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

REDAKTÖR:
MARGARETA
VON KONOW

I N N E H Å L L

Bebådelse. Av Anita Nathorst.
Freden.

Befolkningsfrågan och kvinno-
frågan. Av Gunnar Myrdal.

Den kvinnliga yrkesinspektio-
nen behöver utökas!

Sexualundervisning. Av Karoli-
na Widerström.

Barnmorska eller distriktsskö-
terska i spädbarnsvården?
Av Elisabet Lind, Sam, Cla-
son.

Hilda Sachs in memoriam. Av
Gulli Petrini.

Till Alma Faustmans minne. Av
Ellen Kleman.

Hollands kvinnorörelse. I. Av W.
Wijnaendts Francken-Dyse-
rinck.

Vi vänta på en hembiträdesut-
bildning! Av Eva Nyblom.

Kvinnorna i Stockholm och för-
värvsarbetet. III. Av Karin
Bergman och Karin Kock.

Olika lön för lika arbete. Av Ulla
Alm.

Hur intensifiera kretsarnas arbe-
te? Av Anna Nordenstedt.
Kretsmeddelanden.

ÅRGÅNG 22

April 1935

Fredrika-Bremer- Förbundets Byrå

**Klarabergsgatan 48
S T O C K H O L M C.**

**Lämnar råd vid
yrkesval åt kvinn-
lig ungdom. Tel.
204850**

HERTHA

ÅRGÅNG XXII

APRIL 1935

HÄFTE 4

Anita
Nathorst:

Bebådelse.

Det blåser en vind, en stilla vind,
som är full av vårens ljud.

Därute, från åarnas blanka is,
ger vildanden uppbrottsbud.

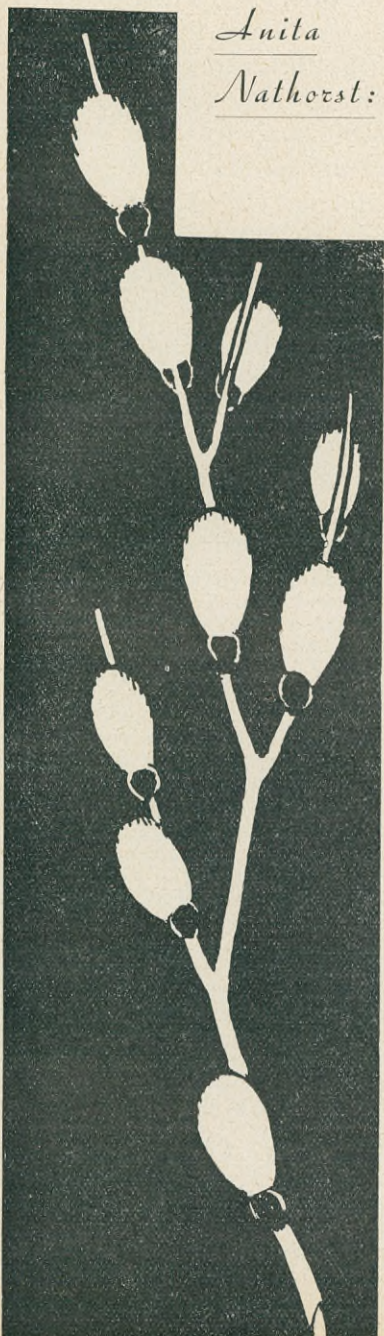
Varthän, varthän över olöst frost,
i ett obevkligt tåg?

Vad var det, som andhjärtat tänkte
och gyllene ögon såg?

Det blåser en vind, en stilla vind,
med värme åt vaknande frö.

Vad vill den levaude vårens makt
oss alla, som snart skall dö?

Vad händer med oss och vår bundna köld
om vi följer livets bud,
om vi lyder med tveklöst sinne
vårt hjärtas fördolde gud?

FREDEN.

ATT DEN NUVARANDE världssituationen är oroväckande och osäker torde ej vara något överdrivet påstående. Krigshot och kapprustningar visa tydligt, att den mänskliga förstörelselustan och oförsinligheten, parad med rädsla för grannens göranden och låtanden, alljämt härskar i oinskränkt majestät och att de ledande männen, som ha avgörandet i sin hand, ej låta avskräcka sig av spåren. Spåren av det fasansfulla skådespel, som avslutades 1918 och efterlämnade 9 miljoner faderlösa och 5 miljoner änkor, som krävde ca. 9 miljoner fallna och miljontals sårade, och som gjorde miljoner människor hemlösa...

Småskollärarynnors förtidspensionering är föremål för en motion i andra kammaren av hr Hermansson i Norrköping (s). Han har räknat ut att inemot 2.000 examinerade småskollärarynnor nästa år icke kunna beredas sysselsättning i sitt yrke. Som hjälp häremot föreslår han hemställan om erforderliga åtgärder, dels för frivillig förtidspensionering med full pension för de småskollärarynnor som fyllt 55 år och tjänstgjort minst 33 år, och dels för en provisorisk sänkning under 5 års tid av småskollärarynnornas pensionsålder från 60 till 58 år.

Förslaget lär ej ha mottagits med någon större glädje bland dem det närmast gäller. Fröken *Sigröd Bredberg*, ordf. i Sveriges småskollärarynnoförening, framhåller i ett pressuttalande bl. a. det orättvisa i att låta den äldre anställda personalen bli lidande till följd av en arbetslöshet, som uppstått utan dess förvällande samt att det tillkommer staten att på annat sätt söka minska olägenheterna av nu rådande arbetslöshet.

Var stå nu kvinnorna, livets och moderlighetens bejakande krafter, inför detta nya hot om kaos och ödeläggelse? Skola de än en gång stillatigande åse, hur makar, söner, fäder och bröder försvinna i skyttegravar, kvävas av giftgaser, skola de själva och deras barn hotas i en omfattning som aldrig tillförne? Hur ha kvinnorna använt tiden sedan 1914? Ha de som släktets mödrar, som de, vilka i första hand ha att värna om livet, uppjudit sina yttersta krafter för att skapa den alltbehärskande folkopinion, som skulle kunna avvärja en hotande fara? Om inte, må de, innan det törhända är för sent, betänka sitt ansvar. Här om någonsin kräves en *enig, internationell kvinnofront, som vågar att protestera mot hat och förintelse och föra fredens och frihetens talan!*

Orättvisor kring moderskapet. Sex kvinnliga kårsammanslutningar ha i en skrivelse till finansministern begärt ändring i vissa missförhållanden, som ställa statsanställda mödrar i en synnerligen missgynnad ställning.

Detta framgår bl. a. av att sjukdom, som står i samband med havandeskap och barnsbörd för närvarande är underkastad strängare löneavdrag än andra sjukdomar, när det gäller statsanställda. Enligt nu gällande lönereglementen utgår lönen oavkortad för "vanliga" sjukdomar upp till 45 dagar, men för sjukdomar i samband med havandeskap och barnsbörd gäller särskilda undantagsbestämmelser! En extra ordinarie anställd måste t. o. m. avstå hela sin lön, om hon skulle bli sjuk i samband med ett havandeskap.

De kvinnliga sammanslutningarna begära nu, att undantagsbestämmelserna måtte utgå ur avlösningsreglementena för såväl ordinarie som extra ordinarie personal och kunna därvid också stödja sig på 1928 års

Från hammaren och skäran till korset

av K. A. Andersson.

Vissa av de människoöden, som bilda det personliga inslaget i dessa berättelser, äro icke odelat osympatiska, ty de röra sig mer än en gång om unga män och kvinnor, som äro mera vilseförda än på egen drift vilsegångna. *De utlösa därför mera medlidande än harm hos läsaren.* (Sbg i N. D. A.)

Finns i bokhandeln. Häft. 2: —, mod. kart. 3: 25.

FÖRLAGET FILADELFIA, BOX 6072, STOCKHOLM 6.

Gunnar Myrdal:

Befolkningsfrågan och Kvinnofrågan.

Professor
Gunnar Myrdal

DE BÅDA STORA KOMPLEX AV sociala problem, som brukas sammanfattas under rubriken befolkningsfrågan och kvinnofrågan, äro nära invävda i varandra. I sin moderna gestaltning ha alla dessa problem sprungit upp såsom verkningar av det sista århundradets sociala utveckling. De äro "industrialiseringens" symptom. Det är därför alls inte förvånande att befolkningsfrågans aktualisering nu på sistone åter ställt de tusen kvinnoproblemen i centrum. Befolkningsfrågan har ju överhuvud taget givit ett nytt allvar åt hela vår samhällsdiskussion. Kvinnoproblemen ha därvid kommit under ett sannare och större, ett *socialt* perspektiv. Det kan behövas. För majoriteten av svenska medborgare — både män och kvinnor — har det aldrig riktigt gått upp att kvinnofrågan icke är något så enkelt som en kompetens- och konkurrenstvist mellan de båda könen, utan att den bottenar i det stora problemet om hela samhällets mer eller mindre lyckliga anpassning till en framväxande ny värld. Mig synes dessvärre, att kvinnorörelsens representanter inte själva alla och alltid varit på det klara

Lönekommittés betänkande, där det föreslås, att tjänstledighet för de sjukdomar, det här är fråga om, ej skola förändras strängare avdrag.

Det är att hoppas, att saken verkligen får den skyndsamma behandling som finansministern vid uppvaktningen ställde i utsikt.

med hur stor deras "sak" är, hur mycket mera än ett gruppintresse.

Nu äntligen brytes kvinnofrågans isolering definitivt. Jag föreställer mig att det för kvinnofrontens gamla veteraner måste vara egendomliga upplevelser allt detta, som nu sker. På håll, där man nyss lade planer på att driva ut kvinnorna från yrkesarbetet, upptäcker man plötsligt, att detta icke är ett samhällsintresse utan att samhällsintresset tvärtom är att skydda de gifta kvinnornas arbetsrätt framför allt då de bli mödrar. Jag har hört berättas, att offentliga och framför allt privata arbetsgivare, som tidigare haft den principen att avskeda kvinnor när de väntade barn, nu kommit till klarhet om att det inte går för sig att följa den principen längre. De tiotusentals kriminella fosterfördrivningarnas fruktansvärda samhällsanklagelse har äntligen trängt sig på envar. När präster, läkare och jurister haft att avstyrka fosterfördrivningarnas legalisering, ha de trätt i ädel tävlan med varandra genom att resa de mest radikala krav på samhälleliga insatser — rättsliga och ekonomiska — till mödrarnas, barnens och familjernas stöd. Finge man lita på den opinion, som fått sitt auktoritativa uttryck i remissvaren till abortutredningens preliminära lagförslag, så skall samhället nu hastigt och grundligt reformeras.

Framför allt har nu på allvar *familjen* såsom social institution — såsom organisation av de vuxna människornas personliga och ekonomiska relatio-

FALU=ÄTTIKA

ner och av barnens fostran — kommit under debatt, vilket är ett stort framsteg i och för sig, låt vara att den förda diskussionen dess värre mestadels mera vittnar om intresse för problemet än om även de mest elementära socialvetenskapliga insikter i detta problem eller ens en förståelse för vad ett sakligt tänkande över dessa frågor innebär. Om jag inte överskrider mina rättigheter såsom inbjuden gäst i Edra spalter, skulle jag i det sambandet vilja rikta en mild förebråelse mot kvinnorörelsen för att man därinom icke vinnlagt sig mera om ett djupare studium av just familjens sociala problem. Jag vet att förebråelsen så tillvida är orättvis — allrahelst kommande från mitt håll — som hela vår socialvetenskap här i landet, som dock i första hand bär ansvaret, hittills hållit sig nästan immun mot varje djupare sociologisk frågeställning och i alla händelser aldrig befattat sig med familjens problem. Och det skall även villigt erkännas, att vad förnuftigt i dessa frågor, som sagts och skrivits, det har nästan uteslutande kommit från kvinnohåll. Men det har varit för litet, för litet framför allt av socialt sammanhang och perspektiv, och därför för mycket av lösa synpunkter, ogenomtänkta uppslag, okordinerade ensidigheter. Och det har naturligtvis heller inte från kvinnohåll saknats enstaka uttryck för självbelåten probleblindhet. Jag har nu visserligen aldeles bestämt den känslan, att denna sista inställning är långt mera förhärskande bland manfolk, vilket är naturligt, eftersom de mindre känna var skon klämmer, om de icke särskilt tänkt över dessa frågor. Men man har ju så mycket större förvänt-

ningar på just kvinnornas förmåga av allvar och förnuftighet, mod och insikter, när det gäller familjeproblemen.

I själva verket ligger framför oss alla, som känna ansvar för framtiden, ett oerhört arbete, i första hand upplysningsarbete. Vi måste vinna plats i den kompakta, tröga opinionen för familjeproblemen och för en allsidig, fördjupad kunskap i dessa problem. Befolkningsfrågan gäller från ena sidan sedd, hur folkstammen skall kunna bevaras från förintelse, men från andra sidan, hur familjens pågående upplösning och förfall skall kunna hävas genom familjens nyanpassning till de förändrade sociala betingelserna; den senare synpunkten är rentav den djupare. De väldiga samhällsreformer, som bli nödvändiga för att förverkliga detta strävande, bero alla i sista hand på en vidgad folkupplysning i familjefrågor. I den mån reformkraven äro ekonomiska och rättsliga, kunna de i ett demokratiskt samhälle blott genomföras efter upplysning. En hel del av reformkraven äro därtill i sig själva krav på upplysning, icke minst vad gäller hemkvinnornas värld: hemarbetets effektivisering, kost, bostad, barnens fostran o. s. v. *Om på detta vis befolkningsfrågan kommer att inrikta uppmärksamheten på familjeproblemen, är det dock viktigt att man på kvinnohåll ser upp, så att icke detta utnyttjas för att driva kvinnorna från deras medborgerliga gärning.* En dylik snedvridning är lättare möjlig i samma mån okunnigheten får lägga sig över familjeproblemet sådant det ställer sig under moderna förhållanden. Kvinnorörelsen har här ett direkt livsintresse i

Stureplan 2, III. Tel. 625153.

ELEVAVDELNING

8 månaders yrkeskurs i klädsömnad — Korfa kurser med eget arbete — Specialkurser — Prospekt på begäran

Några frielevplatser finnas

DEN KVINNLIGA yrkesinspektionen behöver utökas!

Att inspektionen borde utsträckas att omfatta flera grenar av kvinnliga yrkesområden är en uppfattning, som intervjuledes delas även av Kerstin Hesselgren.

ATT FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET alltså hyser ett livligt intresse för kvinnlig yrkesinspektion, sammanhänger helt naturligt med förbundets allmänna strävan att förbättra kvinnornas arbetsvillkor, men det kan också betecknas som ett faktum, att det var just genom förbundets indirekta tillskyndan, som vi för 22 år sedan fingo kvinnlig yrkesinspektion och i alla händelser, att banbrytaren på detta område kom att bli Kerstin Hesselgren. Ty det var i sin egenskap av F.-B.-F.-stipendiat, som hon i England kom i kontakt med yrkesinspektion, och det var efter en artikel i Dagny, där behovet av bostads- och yrkesinspektion påpekades, som hon med förbundets stora stipendium på fic-

en sociologiskt fördjupad upplysningsverksamhet i familjefrågor.

Befolkningsfrågan kommer att dominera hela vår sociala politik under nästa generation. Dess framstigande nu är en av de krafter i tiden, varigenom kvinnofrågans och kvinnorrörelsens isolering håller på att brytas. Vad som därigenom sker, är att *kvinnofrågan äntligen blir vad den är: en viktig och oskiljaktig del av hela det stora samhällsproblemet. Det är därigenom kvinnorrörelsen segrar. Den-*

Fröken Kerstin Hesselgren.

kan for till England för att utbilda sig för det nya yrket.

Den kvinnliga yrkesinspektionen har under den tid av industriellt framåtskridande, den verkat, hunnit utträtta åtskilligt av social välsignelse för industriens kvinnor, med vilka man i första hand kombinerar begreppet yrkesinspektion. En önskan, att inspektionen måtte komma att omfatta också andra grenar för kvinnlig verksamhet har emellertid alltmer och mer börjat göra sig gällande.

na utveckling ställer stora krav på kvinnorrörelsen själv, den måste fördjupa sina strävanden och vidga sin horisont. Framför allt står den närmast till att i den nu framvällande familjepolitiska och familjesociologiska diskussionen allvarligt söka den syntes av äkta mänskligt patos och hållbara, oskrymtade insikter om den sociala verkligheten, varmedelst åtminstone optimisten tror att framtidens värld bygges.

Gunnar Myrdal.

DRICK RAMLÖSA

Sveriges förnämsta naturligt alkaliska vatten.

Äkta endast med vidstående varumärke på etiketten.

I små trånga bås, ofta med indirekt belysning och bristfällig ventilation, få många kontorsflickor av idag arbeta, och den medhavda lunchsmörgåsen får i brist på lämplig lokal ibland intagas på — toaletten. I bensindepåernas kontorshytter utsätts de — i de flesta fall kvinnliga anställda — för de hälsovådliga bensinångorna, och på åtskilliga restauranger äro den kvinnliga personalens lokala arbetsförhållanden kanske långt ifrån tillfredsställande. Det *kan* hända, att vederbörande anställda göra anmälan till yrkesinspektionen om saken, varefter inspektrisen låter efterlysa en bättre tingens ordning, men det *kan* också hända, och det är nog det vanligaste, att de anställda i dessa tider av arbetslöshet av fruktan för uppsägning helt enkelt inte våga att göra en sådan anmälan. Och någon inspektion annat än på grund av anmälan existerar ej. För resten skulle väl inspektrisen och hennes två assistenter, som ha hela vårt avlånga land till sitt verksamhetsfält — i övrigt är landet indelat i 9 inspektionsdistrikt — svåriligen hinna med ett ytterligare ökat arbete. Varav det torde framgå, att den kvinnliga yrkesinspektionen kräver mera arbetskraft, vilket i sin tur är en fråga om ökat anslag.

Det får väl anses som något ganska följdriktigt att Hertha, Dagnys efterföljare, i förbifarten åter tar upp frågan om kvinnlig yrkesinspektion, närmast sker det i anledning av ovan påpekade aktualiserade förhållanden, och det ligger då nära till hands, att vi vända oss till *Kerstin Hesselgren* i och för en orientering. Trots att hon förra året lämnade inspektionen i andra händer är hon alltså jämt auktoriteten framför alla andra.

Hur ställer hon sig till dessa spörsmål? Hejdad några minuter i närheten av en halvpackad resväska, föredragshållarinans oskilkjaktiga tribut, framhåller hon följande:

— Att det är omöjligt för inspektrisen och hennes två assistenter att hinna med allt vad som borde inspekteras, är ju otvivelaktigt liksom att flera gebit av den anledningen måste ligga nere. Sålunda skulle t. ex. en särskild assistent behövas enbart för restaurangyrket, och det har också framställts önskemål i den riktningen. Även inom bank- och kontorsvärlden, där kvinnor i så stort antal arbeta, skulle inspektion vara synnerligen önskvärd, om också inte så påkallad som inom industrien. Enligt lagen faller ju dock under inspektion »all rörelse, industriell eller icke». Det kan heller inte förnekas, att det finns missförhållanden på bank- och kontorsområdet att påtala, och naturligtvis vore det av stor betydelse, om arbetsplatserna i fråga mera allmänt granskades, *innan* de tagas i bruk i likhet med vad som nu i stor utsträckning sker inom industrien.

Fröken Hesselgren framhåller i detta sammanhang, att det ej är första gången en utökning av arbetskraften inom den kvinnliga yrkesinspektionen varit på tal. För några år sedan — det var förresten 1930 — begärdes av riksdagen en utredning rörande effektivisering av yrkesinspektionsarbetet. Denna önskade intensifiering är för övrigt ett led i internationella strävanden, som framkommit bl. a. vid den internationella arbetskonferensens femte sammanträde i Genève 1923. I utredningen i fråga, vilken hittills ej lett till något resultat — i stället har man, säger fröken H., på sista tiden nedskurit reseanslagen för yrkesinspektionens utövare och därigenom försvårat arbetet — i utredningen alltså framhöll fröken Hesselgren bl. a. att »ett stort antal arbetsställen med kvinnlig arbetskraft, som bort stå under hennes tillsyn ej kunnat upptagas bland de registerförda arbetsställena och göras till föremål för regelbunden tillsyn, enär arbetskrafterna ej räckt till därför». Enligt det

Vid Stockholmsbesök bo å

SÖDRA K.F.U.K:s INACKORDE-
RINGSHEM, Folkungagat. 122, tel.
40 88 90 eller

VILOHEMMET TALLBACKEN,
Skarpö, Vaxholm, tel. Skarpö 114.

H. FORSMANS S
BEGRAVNINGSBYRÅ

46 DALAGATAN 46

Telefon 31 12 78.

Ombesörjer allt vid dödsfall

Låga priser.

Besök i hemmen efter telefonanmälan.

Karolina Widerström:

Sexualundervisning.

SÅ LÄNGE SOM MAN HÄR I Sverige diskuterat frågan om införlivande i ämnet hälsolära av det oftast utelämnade kapitlet sexuell hygien, så har den meningen uttalats, att ett nödvändigt komplement till denna åtgärd vore att i zoologien medtaga det bortskurna kapitlet om fortplantningen och fortplantningsorganen. Att en god metodik härvidlag mera än eljes vore av nöden var emellertid också klart.

Hur bör då denna undervisning läggas?

Förf. till den nyss utkomna bok, vars titel läses här nedan, svarar: Undervisningen om fortplantningen skall vara sensationsfri, och den skall vara biologiskt lagd. Sensationsfriheten kräver att för denna undervisning ej några särskilda anstalter göras; den skall därför meddelas av klassens egen lärare och ej av någon utomstående; den får ej heller ta större utrymme än nödigt är; här är ju nämligen fråga om blott en liten del — låt vara en mycket viktig del — av ett av skolans ämnen.

Att ett biologiskt ämne skall vara biologiskt lagt är ju egentligen självklart. Men detta ämnes ömtåliga

ursprungliga förslaget skulle yrkesinspektrisen vid sin sida ha tre assistenter — i stället för som nu två —, något som heller aldrig realiserats.

Hur vore det, om man från kvinnohåll reste nya och energiska krav på att få till stånd en utökad inspektion för kvinnliga yrkesområden? Omotiverat förefaller det i alla händelser ej att vara!

natur kräver att man med alldeles särskild omsorg sätter sig in i hur sagda fordran verkligen skall kunna fyllas. Förf. drar här upp klara linjer; hon diskuterar svårigheterna hon anger utvägarna att komma igenom dem, och hon ingår på tillvägagångssätten på olika skolstadier.

Förf. besitter tydligen utpräglade personliga förutsättningar för att kunna ge goda råd beträffande sexualundervisning. Såsom läkare är hon dessutom van vid ett biologiskt betraktelsesätt. Och slutligen är det en omständighet till, som gör henne ytterligare skickad till vägledare i dessa frågor. I sina helt unga dar — innan hon började studera medicin — var hon under några år folkskollärarinna. Dädan den förtrogenhet med skolbarn och deras föräldrar, med lärare och lärokurser, som så tydligt röjer sig i hennes framställning.

Dr Siri Wikander-Brunanders "handledning" kommer säkerligen att bli flitigt studerad och mycket uppskattad av landets lärarkår.

KAROLINA WIDERSTRÖM.

Siri Wikander-Brunander: "Handledning för undervisare i sexualkunskap". Norstedt & Söner. Pris 2: 50.

Glädjande.

Direktionen för Stockholms stads sjukhus har invalt syster Ulla Broman, husmoder på Sachsska barnsjukhuset, till ledamot i byggnadskommittén för Södersjukhuset.

Större akademiska konsistoriet i Uppsala har invalt fröken Inez Kåge, föreståndarinna på Akademiska sjukhuset, Uppsala, till ledamot i byggnadskommittén för

Dödsdömd är all ohyra

Döden för Vägglöss, Kackerlackor, mal och dyl. är "VÄRMESTRÄLEN". Referenser och intyg från många belåtna kunder finnes. Avdelningskontor landet runt. Önskar Ni bli fri från OHYRAN och SMITTOBÄRARNA. Ring då upp: VÄRMESTRÄLEN. Tel. 11 64 29, 21 15 18, Mälardalshöjden 10 69

Syster Elisabet Lind (ordf. i Svensk sjuksköterskeförening.)

ENLIGT NU GÄLLANDE BESTÄMMELSER föreskrives, att statsbidrag i allmänhet utgår till avlöning endast åt distriktssköterska, vars tjänstgöring omfattar såväl alla de grenar av sjukvård, vilka kunna utövas i hemmen, som ock upplysande och rådgivande verksamhet i avseende på barnavård, bostadsvård och hälsovård. Endast om särskilda skäl därtill föreligga må tjänstgöring omfatta allenast viss eller vissa grenar av sådan vård, som här nämnts.

Att myndigheterna från början varit angelägna om, att distriktssköterskans arbete även skulle omfatta barnavård och barnavårdsinspektion, framgår av ifrågavarande kungörel-

nybyggnaderna för kvinnokliniken vid Akademiska sjukhuset.

Det är enbart ägnat att väcka tillfredsställelse, att också kvinnlig sakkunskap — understundom — kommer till heders, och med nöje notera vi, att vederbörande här valt en annan väg än regeringen i ett liknande fall. Då Sv. sjuksköterskeförening hos regeringen begärde, att en sjuksköterska skulle inväljas i byggnadskommittén för Karolinska sjukhuset, så föranledde detta som bekant ej någon åtgärd.

BARNMORSKA eller I SPÄDBARN-

Med anledning av en kungl. proposition med förslag till ändring i hälsovårdsstadgan samt omorganisation av distriktsvården m.m. har i motion i Andra kammaren av fru ar Nordgren och Gustafsson hemställts, att vid omorganisation av distriktsvården i di-

se från 1920 angående statens skola för utbildning av distriktssköterskor, där dessa ämnen stå först på undervisningsprogrammet.

I medicinalstyrelsens nu framlagda förslag till nya författningsbestämmelser angående distriktsvårdens omorganisation påpekas, att distriktssköterskornas arbete inom sjukvården under de senast förflutna åren blivit alltmera ambulatoriskt. Enligt den 15-åriga erfarenheten från distriktssköterskeorganisationens arbete, som ligger till grund för medicinalstyrelsens förslag, är det mycket svårt att strängt kunna skilja på sjukvårdande och hälsovårdande verksamhet. Det har därför ansetts synnerligen önskvärdt, att dessa två grenar få gå hand i hand och skötas av samma person, då t. ex. den som kommer till ett hem i sjukvårdande syfte även lätt får anknytningspunkter för dryftande av allehanda sociala spörsmål utan att därför synas påträngande.

För den som satt sig in i förhållandena, måste det förefalla i hög grad störande, att ett hem, där sjukdom och sociala missförhållanden råda, mången gång måste besökas av flera samhällsfunktionärer, innan den hjälp kan lämnas, som förhållandena kräva.

(Forts. å sid. 88.)

Sätter Ni värde på *verkligt läckert bröd*, bakat av de allra bästa ingredienser, *verkligt gott kaffe*, som Ni kan dricka i en *verkligt trivsamt miljö*? — Gå då till

Vete-Katten • Sture-Katten

Kafferum Klara N:a Kyrkogata 26,
Kungsgatan 55. Tel. 20 84 05.
Sturegatan 5. Tel. 21 58 81.

Kaffebröd, Kakor, Bakelser, Tårtor och bakverk av alla slag, även Matbröd.
Kaffe med dopp 55 öre. — Smörgåsar. — KAFFEREP ANORDNAS.

DISTRIKTSSKÖTERSKA VÅRDEN?

striktssköterskas åligganden icke skall ingå förebyggande moderskaps- och spädbarnsvård. Hertha har vänt sig till talesmän för sjuksköterske- och barnmorskekårrerna för att få frågan belyst från båda hållen.

DET NYA DISTRIKTSVÅRDS-förslaget har i många punkter blivit utsatt för en — i vissa punkter ytterligt skarp — kritik. Här skall blott en av dem vidröras: punkten om distriktssköterskans *övertagande* av spädbarnsvården.

Just "övertagande" — ty som många tror är det här *icke* frågan om införandet av en ny hälsovårdsform, trots det t. o. m. den Kungl. propositionen talar om en ev. "utvidgning" av barnmorskornas arbetsfält. Enligt gällande barnmorskereglemente av den 21 nov. 1919 *skall* nämligen barnmorskans verksamhet bl. a. omfatta "vården av det friska späda barnet" och enligt samma reglemente *skall* distriktsbarnmorskan "inom sitt distrikt rikta sin uppmärksamhet på alla de omständigheter i avseende på späda barns vård, vilka anses kunna under det första levnadsåret inverka på deras hälsotillstånd och motverka dödligheten bland dem, samt att i allt vad på henne ankommer träget verka för undanrödjandet av den på ovanor och okunnighet eller andra förhållanden beroende otjänliga behandling, som späda barn kunna vara underkastade".

Man frågar då efter motivet till

Docent Sam. Clason (red. av Svenska Barnmorskeförbundets tidskrift Jordemodern).

överflyttningen. Ty eftersom barnmorskan inte liksom dispensärsköterskan kan avskaffas helt, då varken förvård, förlossningsvård eller barnsängsvård kan övertagas av distriktsköterskan (vilket även medicinalstyrelsen medgiver) och då distriktssköterskan har ett ytterst omfattande arbetsprogram spädbarnsvården förutan, medan barnmorskan på grund av den minskade nativiteten snarare har mycken tid till övers, så *måste* det finnas några allvarliga och bärande skäl.

Är måhända barnmorskans kompetens otillräcklig? Knappast — ty gällande reglemente för barnmorskeundervisningen stadgar att barnmorskan *skall* utbildas för denna uppgift, och då hon kan lära sig förlossningsvården, kan hon näppeligen vara obildbar inom detta område. Vid barnmorskeläroanstalterna finnes t. o. m. särskild barnavårdslärare anställd, och han skall till yttermera visso delta i bedömandet av barnmorskornas kompetens innan de legitimeras. Barnavårdsläraren vid barnmorske-

(Forts. å sid. 89.)

Edw. Berggrens Elevatelier

David-Bagares gata 9-11 3 tr.,
Stockholm.
Tel.: 104533. Privat 205533.

Teckning. Målning.
Elever mottagas under hela
studieåret.

Lind:

Distriktssköterska eller barnmorska?

(Forts. från sid. 86.)

Uppdelandet i mindre distrikt med endast 3.000 invånare i stället för som nu med kanske 10—15.000 och mera, möjliggör ett mera koncentrerat arbete, då ej så mycken tid behöves offras på de långa avstånden. Många arbetsuppgifter kunna även kombineras och på förhand planeras så att om en sjuk skall besökas kan samtidigt meddelande lämnas och inspektion utföras i hem, som under vägen passeras, eller som ligga i närheten. Att distriktssköterskan genom sina i det nya förslaget mera omfattande uppgifter ej kan bindas vid heldagstjänstgöring eller vak-tjänst är självfallet och har beaktats av medicinalstyrelsen genom dess förslag om särskilda ambuleraande sjuksköterskor för detta ändamål. I Göteborgs och Bohus län har en sådan organisation redan prövats, därifrån läkaren vid förekommande behov kallat sjuksköterskehjälp.

Att distriktssköterskan med sin mångsidiga utbildning vilken genom det nya förslaget ytterligare kommer att påbyggas och sin rika erfarenhet även i fortsättningen bör handhava den upplysande och rådgivande verksamheten med avseende å barnavård i såväl spädbarns-, kolt- och lekåldern som skolåldern, och moderskapsvård i den mån, denna ej utövas av barnmorska, är säkert ur samhällelig synpunkt både det bästa och mest praktiska. Att även distriktssköterskeorganisationen bör omhändervarda både moderskaps- och spädbarnsvård,

framgår av rapporterna från genom medicinalstyrelsen av medicinalrådet J. Byttner och ledamoten av styrelsens vetenskapliga råd, med. doktor H. Ernberg verkställd inspektion av försöksverksamhet för för- och eftervård vid barnsbörd inom vissa av försöksområdena. Som helhetsintryck från denna inspektion framhålles, att arbetet överallt präglats av stort nit, intresse och sakkunskap hos såväl ledarna som i verksamheten medarbetande samt från allmänhetens sida en genomgående förståelse och sympati för verksamheten.

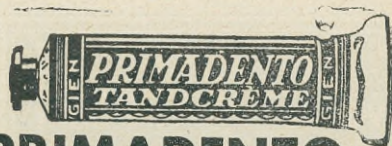
I den nu föreliggande riksdagsmotionen angående denna sak ifrågasättes lämpligheten av att inränga moderskaps- och spädbarnsvården under distriktsvården, om dispensärvården även skulle inrymmas under denna verksamhet. Detta på grund av en befarad eventuell mer eller mindre befogad smittorädsla från allmänhetens sida. Då förslaget utarbetats av den högsta medicinska myndigheten biträdd av sakkunniga från de olika grenar av hälso- och sjukvård, som däri beröras, synes det, som om den av motionärerna befarade smittorisken ej vore att räkna med speciellt på detta område. Sådan risk förefinnes ju icke blott, när det gäller tuberkulos, utan även vid alla andra smittosamma sjukdomar, som förekomma både bland barn och vuxna. Sällan eller aldrig händer det dock, att läkare och sjuksköterskor äro smittoöverförare.

Mot "bacillskräck" finnes intet bättre botemedel än upplysning. Upplysning är ju även en av distriktssköterskans viktigaste uppgifter.

Elisabet Lind.

Mödrar!

Vid sjukdomsfall, resor eller andra tillfällen, då Ni ej själva kunna giva barnen den vård Ni önska, kunna Ni ej ordna för dem på bättre sätt, än sända ut dem till **Fru Kåhres barnpens.** å N:a Lidingsö, hälsobr. skogs- och saltsjöluft. 18 min. resa. Inack. på dygn, vecka, mån., år. Moderl. omvård. ex. sköt. Godkänt av K. B. Läkareref. Prospekt. Tel. 651201

**PRIMADENTO -
prima tänder**

Clason:

Barnmorska eller distriktssköterska inom spädbarnsvården?

(Forts. från sid. 87.)

läroanstalten i Göteborg har också flerfaldiga gånger offentligen påpekat lämpligheten av att använda barnmorskorna i detta arbete.

Har, trots detta, den hittillsvarande erfarenheten varit nedslående? — Vid besvarandet av denna fråga måste man taga i beaktande, att barnmorskans materiella resurser för utförandet av ifrågavarande arbete hittills varit mycket små, och att åtskilligt brustit även beträffande själva organisationen av arbetet. *Trots detta* omvittnas från många håll, att barnmorskorna gjort både stora och värdefulla insatser.

Emellertid ha barnmorskorna själva ansett att bestämmelsen "under första levnadsåret" inte är riktigt lämplig, och ha därför genom sin förbundsstyrelse föreslagit, att barnmorskornas verksamhet blott skall omfatta "vården av det friska, naturligt uppfödda späda barnet" och till yttermera visso föreslagit en bestämmelse i reglementet att barnmorskan, "därest modern blir oförmögen att på naturligt sätt genom amning uppföda sitt barn" liksom då avvänjningen skall taga sin början, är *skyldig* ställa barnet under läkarkontroll, varvid denne äger bestämma om barnmorskan eller distriktssköterskan skall omhänderha den fortsatta övervakningen.

Det är nämligen otvivelaktigt, att beträffande själva amningens övervakande, barnmorskorna besitta en specialkunskap, som få kunna göra dem stridiga. Amningen *förberedes* under den förberedande moderskapsvården och *påbörjas* — vilket är dess

mest kinkiga skede — under barnsängens, självfallet under barnmorskans ledning, då distriktssköterskorna ej äro lämpade härför. Men barnmorskan har en mycket god erfarenhet också om fortsättningen, därför att fall av såriga bröstvärtor samt hotande eller utbruten bröstböld i regel vårdas å barnbördshuset, där barnmorskan får sin utbildning, och sällan eller aldrig på barnsjukhusen, där distriktssköterskan hämtar sin praktiska erfarenhet.

Å andra sidan är det lika otvivelaktigt, att distriktssköterskan besitter den större erfarenheten om blandad eller konstgjord uppfödning samt om barnsjukvård.

Den av förbundsstyrelsen föreslagna uppdelningen av arbetet synes därför synnerligen lämplig.

Men på detta förslag svarar medicinalstyrelsen att när "barnet sättes på en blandad mjölkuppfödning, kan det vara svårt nog att avgöra, om barnet skall betraktas såsom bröstbarn eller flaskbarn", vilket yttrande i propositionen fått formen att "det ofta ej går att draga någon gräns mellan naturligt och onaturligt uppfödda barn"! — Man får hoppas att ingen medicinskt sakkunnig varit med om den sista formuleringen, ty ingen läkare eller barnmorska torde vilja underskriva påståendet att ett barn med blandad mjölkuppfödning är ett naturligt uppfött och ännu mindre ett "på naturligt sätt genom amning" uppfött barn.

Bärande skäl varför vården av det naturligt uppfödda spädbarnet skulle *fråntagas* barnmorskorna, ha sålunda näppeligen förebragts. Däremot ha åtskilliga skäl framlagts mot distriktssköterskornas övertagande härav. Ett av de viktigaste har i motion till riksdagen anförts av fru-

Stilfulla, moderna Möbler

Billiga priser. Kredit ordnas.

Möbler tillverkas efter ritning.

Axel Bolinders Eftr.

G:la Brogatan 19, Stockholm.

W. Wijnaendts Francken-Dyserinck:

Hollands kvinno- rörelse.

En känd holländsk feminist och journalist kommer i ett följande nr att belysa sitt hemlands kvinnorörelse och säger här några inledande ord:

I.

KVINNORÖRELSEN I HOLLAND har kämpat sig fram långsamt men säkert.

arna Nordgren och Gustafsson, då de framhålla, att, eftersom distriktssköterskorna skola övertaga tuberkulosvården, mödrarna av rädsla för smitta komma att underlåta att besöka distriktssköterskorna med sina späda barn. Och man blir närmast förbluffad då medicinalstyrelsen såsom skäl för att distriktssköterskorna skola omhändervård spädbarnsvården anföra, att "späda barn äro utomordentligt känsliga för svalginfektioner", varför "det gäller att med en hel serie åtgärder skydda" dem därför, vilket sköterskeeleven endast kan "få en levande insikt" om genom tjänstgöring på barnsjukhus, då "de stora framstegen inom den moderna sjukhusvården av späda barn" "till mycket väsentlig del beror på den växande insikten härom"! Må vara att denna insikt är relativt ny och modern inom barnsjukhusvården, på barnbördshuset och i barnmorskeutbildningen är den en gammal, välkänd och länge praktiserad sak. Och kan någon åtgärd vara mera välbetänkt, än att icke blott skydda barnen från beröring med sjuka människor utan även från beröring med dem, som ha med sjuka människor att göra?

Redan Erasmus har i en av sina dialoger påpekat, att kvinnorna voro nödsakade att röra sig inom en alltför trång sfär vilket kom männen att betrakta dem som leksaker. Som den holländska kvinnorörelsens förelöpare nämnes en holländska, som slog sig ned i Paris, Etta Palm.

Sju år innan den svenska Fredrika Bremer reste till Amerika, »krossade» en nederländsk prästänka, fru Storm van der Chrys, Oceanen för att studera den nya världens kvinnorörelse. Hennes energiska strävanden ha vi att tacka,

Det är mer än beklagligt om "striden om spädbarnet" skulle ha aktualiserat rivaliteten mellan sjuksköterske- och barnmorskekåren. Den, som har samarbetat med båda och därvid lärt sig hysa den allra största högaktning för den ambition och självuppföring, varmed båda kårerna kämpa för samma principiella mål — folkhälsans främjande — kan ej önska annat, än att de ville gå fram hand i hand i stället för att rivalisera. Och det värsta är, att antagonismen till mycket stor del bottnar i en fördomsbetonad okunnighet om vederbörandes kvalifikationer; en okunnighet, som lätt kunnat hävas, om man blott velat lyssna till rösterna från de verkligt sakkunniga, från *de sköterskor, som samtidigt äro barnmorskor*. Men dem har ingen velat höra; snarare förefaller det ibland, som om man läte enstaka personliga upplevelser bli normgivande för inställningen mot hela kåren. Vem som helst kan draga fram exempel på olämpliga både sköterskor och barnmorskor, men kårerna höra dock till vårt lands prydnader.

Sam. Clason.

Föreningen Handarbetets Vänner

Stiftad 1874

Möbelyger, mattor, gardiner och broderier. Renoveringar. Skolor för utbildande av vävlärlarinnor och textila konsthantverkare

Stureplan 2, Stockholm, tel. 60 48 63

Franska Snörlivssömmeriet,

(Grundat 1883) Artillerigatan 48, 1 tr.
Tel. 60 73 57.

Rekommenderar sina välkända modeller. Fru H. Moé. Innehavarinna.

EvaNyblom:

VI VÄNTA PÅ EN HEMBITRÄDES- UTBILDNING!

Led. av Sthlms stadsfullm. fru Eva Nyblom lämnar här nedan belysande och positiva synpunkter på den segslitna hembiträdesfrågan, f. ö. på ett tidigare stadium behandlad i Herthas spalter.

Redaktör Eva Nyblom.

EN SVENSKA, SOM BOTT UTOM-lands i många år, sade mig häromdagen, att ingenstans pratas det hembiträdesfråga så mycket som i Sve-

att redan 1865 den första industriskolan för flickor öppnades och att kvinnorna 1866 tillätos bli farmaceuter. Jämsides med henne arbetade Elise van Calcar-Schiötling för sina medsystrars frigörelse. Hennes lilla skrift »Kvinnans dubbla kallelse» kan betraktas som banbrytande. Nämnas bör också fru Minna Kruseman, en begåvad skådespelerska, som prövade sin lycka i Nya världen, ivrade för reformdräkten och trotsade omgivningens dom genom att leva i ett »fritt» men trofast äktenskap.

I slutet av 1860-talet gingo stridens vågor höga kring den holländska kvinnorörelsen. Det gällde inte blott att tillförsäkra kvinnorna samma bildning och samma utbildningsmöjligheter som männen utan även att bereda dem en rättvis ställning på arbetsmarknaden. 1870 bildades för detta ändamål föreningen »Arbetet adlar». Några år senare gjordes den högre undervisningen tillgänglig för kvinnorna genom den frisinnade ministern Thorbecke och på initiativ av en kvinnlig medicinare Aletta Jacobs.

1887 hade flera parlamentsledamöter gått in för att genom en författningsre-

rige. Hon menade att uttrycka ett missnöje och en anmärkning, men hennes ord kunde ju också ha inneburit en komplimang över att vi vaknat till insikt om den s. k. hembiträ-

vision bereda kvinnorna åtminstone valrätt. Mina Drucker bildade då en »Vrije Vrouwenvereniging», från vilken flera kvinnoorganisationer emanerade, bl. a. en för reglementeringens upphävande och ett de nederländska kvinnornas nationalråd.

Sedan fru Drucker, som löste fru-fröken-frågan genom att fastän ogift kalla sig helt enkelt fru, år 1893 bildade sin Vrije Vrouwenvereniging», kan man tala om en organiserad kvinnorörelse i Holland. Denna kulminerade, sedan 1894 »Föreningen för kvinnorösträtt» bildats, i en utställning av kvinnligt arbete vid drottning Wilhelminas tronbestigning. Den inbringade ett betydande ekonomiskt överskott, med vilket man organiserade en byrå för kvinnoarbete. Dess första ledare blev Marie Jungius.

1917 fingo kvinnorna »passiv» valrätt, och soc.-demokraten Suze Groenewegen invaldes i parlamentet. 1922 sutto åtta kvinnliga ledamöter där. Och sedan har utvecklingen gått framåt långsamt men säkert till närvarande tid, till vilken vi skola återkomma.

(Forts.)

Hultafors Fysikalisk-Dietisk-Kuranstalt 1,000 fot över havet

Behandling av reumatiska åkommor, nervsjukdomar, mag- och tarmlidanden samt andra kroniska sjukdomar. Alla moderna badformer, elektricitetsbehandling och massage. Individuell diet. Vegetarisk och blandad kost. Helpension. Begär utförligt prospekt. Moderata priser. Inga dricksp. Överläkare: D.: E. Garby. Postadr. Hultafors. Tel. Borås 695, Rävlanda 68, Hultafors 16. Under samma regim: Nyhyttans Badanst. Järnboås, öppen hela året, Ekebyholms Badanst. Rimbo, öpp. sommarm., Sthlms Fysik. Kuranst. Humlegårdsg. 18.

desfrågans sociala vikt. Men det är tyvärr långt till denna insikt från den diskussion kring hembiträdesfrågan, som rör sig till kaffekoppen om hur kitslig och förfärlig frun var i dag och hur otroligt slarvig Stina var i går. Det kan vara ganska oskyldiga diskussioner, man behöver ju ladda ur sig ibland, men när de urarta till gnat och generaliseringar, då bli de otroligt torftiga och vad värre är, de så bitterhet och förgifta luften omkring oss. Utlandssvenskan har rätt i att sådana diskussioner borde försvinna. Men att en diskussion om hembiträdesfrågan, som rör sig på ett annat plan, fortsätter är bara ett gott tecken — hembiträdesfrågan betraktad ur denna synvinkel som ett socialt problem av vikt är tämligen ny och ännu på långt när inte i hamn, varför vi ha all anledning följa den i dess olika skeden mot som vi hoppas en tillfredsställande lösning.

Det senaste skedet i hembiträdesfrågan är Socialstyrelsens publicering av det uppgiftsmaterial, som styrelsen på kommittéuppdrag insamlat från husmödrar och hembiträden om deras arbetsförhållanden. Det är ett ganska intressant uppgiftsmaterial, som berättar en hel del om de svenska hemmens arbetsordning, ehuru man får förutsätta att uppgifterna komma från särskilt intresserade och vakna husmödrar och dito hembiträden, vilket naturligtvis kan ge en något missvisande bild av läget. 20.000 formulär hade sänts ut till husmödrar, 12.000 till hembiträden. Omkring 3.500 husmödrar och 2.500 hembiträden ha svarat — den större svarsprocenten kommer som synes på hembiträden. Det beräknas att det finns 110.000 hembiträden (de hos

jordbrukarna anställda frånräknade) i landet, undersökningen omfattar alltså endast 50 % av hela antalet hembiträden.

Siffrorna för *arbetstid, lön och utbildning* intressera mest — låt oss kasta en högst summarisk blick på dem.

Först *arbetstiden*. Enligt husmödrarnas uppgifter uppgår deras hembiträdens arbetsvecka till 77,2 timmar, enligt hembiträdenas egna till 83,2 timmar. Socialstyrelsen har skipat rättvisa så att den anser att summan ligger någonstans mitt emellan och har fastslagit en 12 timmars arbetsdag som norm. Beträffande ledighetstid redovisa de flesta både husmödrar och hembiträden att överenskommelse träffats härom, medan överenskommen uppsägningstid synes vara tämligen ovanlig.

Lön tabellen visar att hembiträdeslönerna äro högst varierande. Det beror naturligtvis dels på skillnader i fråga om hembiträdets kvalifikationer, dels på de olika orternas dyrhetsgrad och platsernas art. Medellönen för ensamjungfru är enligt husmödrarna 46 kronor, enligt hembiträdena 42 kronor. Lönerna nå högst i Stockholm.

Slutligen *utbildningen*. Att besvara frågorna om utbildning torde ha varit den svåraste uppgiften. Vad skall betraktas som utbildning? Somliga anse en skollöskurs som utbildning, andra en hushållsskola, andra en elevtid på hotell och restaurang. Och slutligen ha de flesta och de duktigaste hembiträdena den bästa utbildningen i sin erfarenhet från välskötta hushåll, men en sådan utbildning är ju svårare att redovisa i statistiken. Av denna framgår emellertid att 45 % husmödrar redovisa hembiträden, som genomgått husmoders- eller hushållsskola, och 54 % hembiträden redovisa samma utbildning. Men av 3.500 svarande husmödrar är det endast 597, som redovisa särskilt utbildade hembiträden, och av 2.400 hembiträden redovisa 313 särskild utbildning.

De insamlade siffrorna komma knappast med några sensationer, utan bekräfta iakttagelser, som husmödrar och hembiträden redan gjort man och man emellan. Men det har sitt

"Många bäckar små göra en stor å."

INSÄTT EDRA BESPARINGAR I Stockholms Stads Sparbank

Stiftad
år 1821

KONTOR: Fredsgatan 9, Hornsgatan 60, Odengatan 65, Folkungagatan 68, Fleminggatan 34 och Sibyllegatan 8, öppna $\frac{1}{2}$ 10—3 samt $\frac{1}{2}$ 6—7, lördagar kl. 2 e. m.

Lat hand gör fattig.

Idog hand gör rik.

stora värde att ha dessa uppgifter samlade

Nästa steg blir nu den av Socialdepartementet tillsatta sakkunnigkommitténs betänkande och förslag med anledning av de insamlade uppgifterna. Deras betänkande, som enligt vad det förljudes dock kan väntas föreligga tidigast nästa vår, mot ses med stor spänning. Under tiden komma vi alla att diskutera olika lösningar av den segslitna frågan.

Var och en, som inte är intresserad av att en stridsställning husmödrarhembiträden uppehålls och underblåses, inser lätt, att det inte är ens fel att två träta. Både husmödrar och hembiträden behöva en ny inställning till hembiträdesyrket, reformer krävas på båda hållen.

Hembiträdena klaga i allmänhet över den oordnade arbetstiden, fritiden, uppsägningstiden, semesterfrågan, titelfrågan. Utan tvivel ha husmödrarna här en del fel att förebrå sig, fel som kuriöst nog snarast botten i förtjänster och utgöra dessas fransida. Det påpekas ofta av utlänningar och svenskar, som sett sig omkring i världen, att de svenska husmödrarna äro på tok för ambitiösa. "De leta efter garderobens själ", som någon uttryckt det. I sin iver att göra rätt för sig unna de sig inte en minuts vila från hushållsbestyren. Denna ambition har naturligtvis stor förtjänst i det svenska hemmets höga standard, men den har också någon del i dess omvittrade bristande organisation. Och man kan inte begära att en icke-familjemedlem alltid glatt skall hänga med i denna arbetstakt. Någon koncentrerad 8-timmarsdag kan väl knappast bli tal om för hemmens del, överhuvudtaget inte ett alltför hårt bundet och fastslaget tidsprogram, men åtskilliga husmödrar, kanske in-

te minst de utom hemmet arbetande, ha visat att med en åtstramad organisation och rationalisering av hemmet kan hembiträdenas arbetstid både förkortas och strängare inrutats. Det nya systemet med från- och tillhembiträden har ju också visat att en organisation av arbetstiden är möjligare än många trodde. Fritider och uppsägningstider är också ett ömtåligt kapitel, men där borde det inte vara så svårt att nå överenskommelser. Och att titelfrågan skall vålla bekymmer är något undertecknad för sin del har ytterst svårt att förstå, så rimligt och naturligt förefaller det att hembiträdet liksom maskinskri-verskan eller fabriksarbeterskan tituleras fröken, försäsvitt hon inte särskilt begär att få kallas vid namn.

Husmödrarna i sin tur klaga över hembiträdenas okunnighet, men — nå, det är knappast mycket idé att dela upp fel och förtjänster mellan parterna, att säga: där ha husmödrarna skulden och där ha hembiträdena den. Orsak och verkan stå i sådan växelverkan att man inte vet vad som är vad. Men kärnpunkten i hela hembiträdesfrågan är nog den att hembiträdesyrket av olika skäl inte betraktas som något riktigt yrke. Många faktorer samverka härtill. Det husliga arbetet har i allmänhet svårt att tillkämpa sig yrkesrang — hemmet är både det lyckliga föremålet och offret för en romantisk dyrkan, som mestadels är behaglig men ibland något besvärlig. Husmödrar och hembiträden ha svårt att få sitt yrke erkänt som yrke — och vilja ibland inte själva erkänna det som sådant. Men att en ordnad yrkesutbildning för hembiträden är den första och viktigaste punkten på programmet för en lösning av hembiträdesfrågan synes alltmer uppenbart och har från

ANDERSSONS

Damfrisering

Centralbadet, Stockholm.

REKOMMENDERAS.

Elegant. Förstklassig.

Johanna Brunssons Vävskola
STOCKHOLM

Affärstid 9-6. - Tel. 2004 37. - 11 33 63

Utbildar Vävlarinnor o. Yrkesutövare. Kurser i Hemvävning. Försäljer mattor i flossa,rya,röllakan, rosegång. Möbiltyger, Gardiner, Vepor, Klädningstyger m. m. av egen tillverkning. Vävgarner. Vävstolar och Vävstolstillbehör, SKOLA och FÖRSÄLJNING: Kungsgat.70 (hörn. av Vasag.), 2 tr. Stockholm. Grund. 1873. Inneh. Alma Jacobson.

OLIKA lön för LIKA arbete.

Fil. kand.
Ulla Alm.

Fru Ulla Alm klarlägger i följande artikel folkskollärarinnornas handicap och missgynnade ställning.

”LIKA LÖN FÖR LIKA ARBETE”
Lär ju en rättvis och självklar princip, som uppenbarligen borde tillämpas inom folkskolan, tycker man, där manliga och kvinnliga lärare ha exakt samma utbildning, exakt samma tjänstgöring. Under det 1800-tal, som vi ur kvinnosakssynpunkt bruka beklaga, då ännu ingen likställighet mellan könen ens tillnärmelsevis uppnåtts, ägde dock folkskolans manliga och kvinnliga lärare att utbekomma samma, om än blygsamma, lön i kontanter, bostad, kofoder etc. 1906 genomfördes emellertid en lönerogering för folkskollärarkåren. Den innebar en förbättring i lönehänseende,

olika sakkunnighetshåll flera gånger framhållits.

Men sedan gäller det hur denna utbildning skall ordnas. Nuvarande husmodersskolor, kurser o. dyl. synes vara otillräckliga, då de inte ta sikte på direkt hembiträdesutbildning. Ett önskemål är naturligtvis att utbildningen avslutas med en *examen* eller i varje fall ger ett detaljerat avgångsbetyg till upplysning och garanti för husmödrarna. En sådan utbildning finns flerstädes utomlands och även vid ett par skolor i Sverige, men utbildningskravet måste på ett helt annat sätt än nu inarbetas och respekteras i det allmänna medvetandet.

och dåvarande ecklesiastikministern, folkskolevännen Fridtjuv Berg, tilltvang sig riksdagens bifall därtill, sen han av politiska skäl måst offra den lika lönen mellan lärare och lärarinnor. De senares lön fastställdes sålunda lägre än deras manliga kollegers och ehuru det var menat som ett provisorium, kvarstår olikheten — ytterligare skärpt — än i dag efter snart 30 år. En ordinarie folkskollärarinna i högsta — 4:de lönegraden — t. ex. har bara en hundralapp mer i lön än ordinarie manlig lärare redan i 2:dra lönegraden erhåller. Så kallade naturaförmåner — fri tjänstbostad och bränsle — avnjuter hon också i ringare grad än sin manlige kamrat. Medan en ordinarie, kanske ensam och ogift folkskollärare har en bostad på 90 kvm. att röra sig i eller hyresersättning för motsvarande utrymme, har ordinarie folkskollärarinna, kanske med familj boende hos sig, oförändrat endast 65 kvm:s golvyta till sitt förfogande. När denna olikhet — som vanligt är! — motiveras med famil-

Man kan ju tänka sig en utbyggnad av redan förefintliga skolor — uppslaget har redan diskuterats bland några kvinnliga stadsfullmäktigedamöter i Stockholm, som se en möjlighet i att kommunen skulle kunna ta upp saken.

Det är alltså till frågan om utbildningen många av oss knyta de största förhoppningarna i hembiträdesfrågan. Den borde kunna lösa en hel rad av problem och tvistepunkter. Ty yrkesutbildningen kommer att skapa respekt för yrket — och med yrkesutbildningen skaffa också hembiträdena sig själva en bättre ställning.

Eva Nyblom.

F. V. O:s Slöjdavdelning

Sveavägen 40, Stockholm — Tel. 20 88 18.

SJUKSKÖTERSKEUTRUSTNINGAR,

GOSS- och BARNKLÄDER

MOTTAGER BESTÄLLNINGAR

”Hjälp genom självhjälp.”

Smärtfri plombering

4 kronor pr plomb.

LÖSTÄNDER och GULDBRYGGOR.

Leg. tandläkare

Ivan Nyvelius

Wästerlånggatan 64 (vid passagen fr. Kornh.-torg).

Mott. 5—8. Annan tid efter överensk. Tel. 21 80 60.

jeförsörjarprincipen, måste man bestämt påpeka, att familjeförsörjars-
strecket icke kan dras mellan de
bägge könen, det måste dras som ett
tvärsnitt genom dem.

En annan nästan smått komisk
olikhet vad beträffar tjänstebosta-
den, är bestämmelsen om att "tjän-
stebostaden icke i något fall må för-
läggas under skollokalen, bostad för
manlig lärare icke heller över den-
samma", d. v. s. det buller, som
tränger upp från skolrummet och
dess klampande, skrikande ungdom-
ar, till en eventuell lärarbostad i vå-
ningen över, bör kunna, ja, skall
uthärdas av en lärarinna, men där-
emot icke av en lärare! Varför?
Väntar man sig, att läraren har öm-
tåligare nerver eller är det månne
mera samhällsbetydande tankar han
störes i? Vem tyder lagstiftarnas
dunkla tankegång! Där ingen tjäns-
tebostad ingår i lönen utbetalas i
stället enligt lag en motsvarande hy-
resersättning enligt ortens pris. Den
hyresersättning en gift lärarinna
uppbär, som lever under sin mans
tak, har länge både ute i bygderna
och i vissa riksdagsmannakretsar be-
traktats med förargelse och oförstå-
ende. Motioner om indragning av
den gifta lärarinnans hyresersätt-
ning ha då och då — senast vid årets
riksdag — sett dagen, och man har
svängt sig med uttryck som "extra
lönetillägg och icke behövlig hyres-
ersättning", ehuru naturaförmånerna
ju äro en integrerande del av den
lagliga lönen. I realiteten finns re-
dan fall, där löneavdrag göras för
den gifta lärarinnan. I Lund utgår
t. ex. inget kommunalt lönetillägg för
gifta kvinnor i folk- och småskolans
tjänst. I närvarande stund betyder
detta, att gift folkskollärarinna upp-

bär cirka 450 kr. mindre pr år än
hennes ogifta medsyster, och ännu
större blir naturligtvis differensen
mellan manlig och kvinnlig lön. Den
gifta folkskollärarinnans lön i sista
— högsta — lönegraden understiger
faktiskt den gifte eller ogifte manlige
folkskollärarens lön i första —
lägsta — lönegraden med 20 kr. i
månaden! På samma sätt gynnar
man de intellektuellt arbetande kvin-
nornas äktenskap och barnafödande,
då man inom åtskilliga kommuner
gör sig kvitt unga extra ordinarie
och vikarierande lärarinnor, som gif-
ta sig. Det är ingen ovanlighet att
så sker.

Också i ett annat hänseende är of-
ta folkskollärarinnorna handicapade,
nämligen vid undervisningen i s. k.
B-skolor — landsbygdsskolor, där lä-
raren har två eller flera klasser att
läsa med samtidigt. I endast 16 proc.
av dessa skolor tillåtas folkskollära-
rinnorna undervisa i de högre klas-
serna (vanligen 5:te och 6:te klas-
serna), vilka deras manliga kolleger
förbehålla sig. Det är skolstyrelserna,
som avgöra, vilka lärare, som sko-
la undervisa vilka klasser, och i all-
mänhet äro de konservativt överty-
gade om folkskollärarinnornas under-
lägsenhet i kompetens och låta där-
för de manliga lärarna välja skolav-
delning. Detta att folkskollärarinnor-
na oföränderligt år efter år få un-
dervisa endast 3:dje och 4:de klas-
serna, inger allmänt den falska fö-
reställningen, att deras utbildning
och kompetens äro sämre än de man-
liga lärarnas, och en lägre lön därför
tillbörlig vad beträffar "mellanskole-
lärarinnan", som hon ofta kallas.

Att lärarinnornas ställning och an-
seende lida skada av dessa förhållan-
den är omvittnat. Deras anseende

Sörmans Thé

uppskattas av alla fin-
smakare.

Endast en kvalitet.
Den bästa

1/4 kg. blyförpackningar
Kr. 4:—.

Sörmans

vid Stureplan
STOCKHOLM

Gulli Petrini:

Hilda Sachs

in memoriam.

ATER HAR EN TROGEN FÖRKÄMPE för kvinnorösträtten gått bort.

Hilda Engström var född i Norrköping 1857 och började sin bana som lärarinna efter att ha genomgått Högre Lärarinneseminariet. Hon gifte sig år 1896 med blomsterhandlaren Karl Sachs, men blev änka redan 1893 och hade då att försörja sina båda barn. Därvid ägnade hon sig åt journalistyrket och var en tid utlandskorrespondent och en tid teateranmälare i olika Stockholmstidningar, varjämte hon skrev artiklar i aktuella frågor. Likaså uppträdde hon som författarinna och utgav en del romaner och teaterstycken samt en samling kvinnobiografier under titeln: "Kvinnoporträtt".

Hilda Sachs var den heta kamplystna kvinnoaktivistinnan, som alltid var beredd till strid mot alla orättvisor. Hennes rättskänsla var omutlig, och hon var alltid lika upptänd av energi och entusiasm för en rättvis sak.

för "mindre praktisk lämplighet", som termen löd, då nyligen en högst förtjänt folkskollärarinna — den troligen mest förtjänta av samtliga sökande — blev utslagen i konkurrensen om folkskolinspektörstjänsten i Kristinehamn, får väl däremot skrivas på de mera allmänspridda könsfördomarnas konto. "Mindre praktisk lämplighet" — varför? Det enda tänkbara svaret i ifrågavarande situation: emedan hon var kvinna! Att av de 52 folkskoleinspektörerna

Det var alldeles naturligt att hon skulle vara en av initiativtagarna till bildandet av den första kvinnliga rösträttsföreningen — i Stockholm 1902. Sedermera satt hon i många år i Stockholmsföreningens styrelse, och hon var alltid livligt intresserad och uppfinningsrik, när det gällde att hitta på olika sätt att demonstrera mot männens förhållningspolitik.

Hennes starka känsla för allt som kränkte kvinnorna gjorde, att hon redan i sin ungdom gick in i Federationen, som verkade för upphävande av reglementeringen. Hon utgav också en skrift i denna fråga: "Den svarta domen", och hon var nog lycklig att få uppleva, att rättvisa bevisades kvinnorna i de båda avseenden, som lågo henne närmast om hjärtat.

Under senare år var hon en mycket nitisk styrelsemedlem i "Svenska Kvinnors Medborgarförbund", in i det sista lika varm för alla kvinnofrågor.

Gulli Petrini.

I STOCKHOLMS NYA STADSFULLMÄKTIGEUPPSÄTTNING utgöres det kvinnliga inslaget av 14 mot föregående 10, alltså 14 % av samtliga ledamöter. På 5 av sina 33 platser har högern placerat kvinnor, 3 av folkepartiets 14 platser äro besatta med kvinnliga ledamöter, medan socialdemokraterna på 6 av sina 45 platser ha kvinnliga namn.

ingen enda är kvinna, att av de ungefär 300 överlärarna endast fem äro kvinnliga är med all säkerhet icke representativt för proportionen mellan manlig och kvinnlig duglighet inom folkskolan. Det är emellertid representativt — tyvärr — för den sekelgamla, ändå livslevande kutymen att sätta könet framom dugligheten!

ULLA ALM.

Ellen Andersons Pensionat

Vallingatan 38. Stockholm. Tel. 10 32 97.

Rekommenderar sina trevliga tysta rum med varmt och kallt vatten, Sällskapsrum. 1:kl. kök. Låga priser för gäster på längre tid.

Norrköpings Stuvlager

Klädeshandel. Barnhusg. 4, Stockholm.

Ingen butik. Inga omkostn. **DETTA ORSAKEN TILL VÅRA BILLIGA PRISER**

Ellen Kleman:

Till Alma Faustmans minne.

DET VAR DET BETYDELSEFUL-
la året 1921, då en stor kvinnoor-
ganisation efter välförrättat, energi-
fyllt och kampglatt arbete fann sig i
den situationen att med målet för sitt
strävande uppfyllt kunna upplösa sig
själv. Alma Faustman hade med sin
levande känsla för vad rätt och till-
börligt är varit med i ledet av dem
som klädde skott för genomdrivandet
av det på flertalet håll så länge im-
populära kravet på kvinnornas lik-
ställighet med männen i fråga om po-
litiska rättigheter. När Stockholms
F. K. P. R. upplöstes hade hon sitt
mångåriga medlemskap i styrelsen
bakom sig — hon hade alltid med stör-
sta beredvillighet åtagit sig det ar-
bete som var besvärligt och måste ut-
föras men som ej syntes utåt.

Men det var också det året, som
Fredrika-Bremer-Förbundet i känslan
av de stora, ännu olösta uppgif-
terna med avseende på kvinnornas
plats i samfundslivet beslöt att genom
nybildning av kretsar vinna en direk-
tare och aktivare kontakt med arbe-
tande krafter. När Stockholmskretsen
då kom till hade vi glädjen att få
Alma Faustman med i styrelsen.

Det är mig angeläget att här få
vittna — som ordförande i styrelsen
under de tio år, som hon och jag ge-
mensamt tillhörde den, känner jag
mig vittnesgill — om i vilken grad
det kändes på en gång tryggt och sti-
mulerande att ha tillgång till hennes
kloka och säkra omdöme, och hennes
utomordentliga träning i anordnande

av så väl föreningsmöten som offent-
liga möten var oss till ovärderlig nyt-
ta. Aldrig sparade hon sig heller när
det gällde att prestera arbete vid des-
sa tillfällen eller när i övrigt man ha-
de behov av en aktiv insats.

Vad vi dock kanske främst står i
tacksamhetsskuld till Alma Faust-
man för är vad hon gjort och varit
för Fredrika-Bremerskolan. När vi
på nyåret 1923 gav oss in på det
ganska vågsamma försöket med dessa
aftonstudiekurser, åtog sig fru Faust-
man att träda in som kursledarinna
i engelska. Det torde vara riktigt att
säga att härmed hade skolan erhållit
en kraft som i eminent grad bidrog
till att företaget kröntes med fram-
gång. Tidigare under åratals bosatt i
England hade hon till den direkta
kunskapen av språket förvärvat den
färdighet i språkets hantering som
endast den får, vilken måst begagna
det som om det varit hennes verkligt
egna. När härtill kommer att en
utomordentlig undervisningsmetod av
fru Faustman tillämpades med en
som det synes boren pedagogs skick-
lighet i att vinna sina elevers intresse
för studiet, var det i själva verket
inte förundransvärt att elever ström-
made till, att de engelska kurserna
om och om igen måste dubberas och
att fru Faustmans elever betygade att
det var en lust och glädje att få vara
med om hennes lektioner.

I tjugofyra terminer höll fru Faust-
man ut med det mycket ansträngande
arbete som dessa ofta till över tjugo-
talet elever omfattande kurser, mel-
lan sju och nio på kvällarna, måste
utgöra, från två upp till fyra och fem
kvällar i veckan somliga år. Och all-
tid gick lektionen med liv och lust.
Nu, mitt i den tjugofemte terminen
bröts hennes arbete.

Filips

Konditoriet för alla
Var ni än bor kunna vi tack vare våra väl-
belägna butiker snabbt betjäna Eder.

Ni blir alltid belåten med inköpen
FILIPS KONDITORI
Regeringsgatan 27—29. Best.-tel. 11 45 11.
Norrtullsgatan 10. " " 33 62 94.

K. F. U. K.-Förbundets Hospits.

BIRGER JARLSGATAN 27 (Obs! Vid
Engelbrektsplan)

Rekommenderas för längre eller kortare
vistelse i Stockholm. — Tel. 11 07 25.

Kvinnorna i Stockholm och förvärvsarbetet.

Den av fil. kand. Karin Bergman i samarbete med docenten Karin Kock verkställda undersökningen fortsätter här nedan fr. föreg. nr:

III.

I FÖREGÅENDE ARTIKLAR HAR framhållits den oavbrutna stegringen av kvinnornas deltagande i förvärvsarbetet i huvudstaden. Proportionen mellan manliga och kvinnliga yrkesutövare närmar sig numera jämvikt mellan de två könen: år 1930 utgjorde kvinnorna 44 % av samtliga yrkesutövare. Inom olika yrken ställer sig proportionen naturligtvis mycket olika. Som exempel kunna nämnas yrken som barnmorska, telefonist och butikskassör, som till 100 % bestå av kvinnor, såväl som praktiskt taget alla tjänare i husligt arbete (99,98 %). Inom trafikväsendet åter finnas endast ett fåtal kvinnor, veterinärsyrket är till 100 % manligt etc. Emellan dessa ytterligheter finnas alla grader.

Innan vi övergå att redogöra för läget i fråga om den kvinnliga arbetskraften, vilja vi kasta en blick på de förändringar, som inträtt under det

I studiekommitténs namn — och jag vet att jag kan göra det även i hennes elevs — vill jag uttrycka vår sorg och saknad över att Alma Faustman är borta. Härtill, med de ord som fogades till den krans vi lade ned vid hennes kista, *ett tack för uppoffrande, fruktbärande arbete.*

Ellen Kleman.

sista decenniet för stadens yrkesarbetande befolkning i dess helhet. Som synes av tabellen sysselsatte industrien år 1930 praktiskt taget lika stor del av yrkesutövarna som år 1920. Medan handeln, tagen i vidsträckt betydelse och omfattande icke endast den egentliga detalj- och grosshandeln utan även hotell- och restaurantrörelse, kontorsarbete samt bank- och försäkringsverksamhet, dragit till sig den större delen av den nytillkomna arbetskraften, ha de fria yrkena, den offentliga förvaltningen och det husliga arbetet relativt taget gått tillbaka, även om de absoluta talen visa en stegring. Denna utveckling för de fria yrkena är dock delvis skenbar på grund av en överflyttning i 1930 års folkräkning av viss personal från offentlig tjänst till bankverksamhet m. m. Samfärdseln visar en förhållandevis obetydlig ökning. Tabellen visar även, att männens yrkesfördelning undergått mycket små förskjutningar. Den förändring, som inträtt, är en liten ökning av industriens andel — efter allt att döma beroende på den livliga byggnadsverksamheten år 1930, som detta år gav sysselsättning åt icke mindre än 26.500 personer — samt en minskning för dem som äro sysselsatta i fria yrken och offentlig tjänst. Däremot absorberade handeln samma andel av de manliga yrkesutövarna som år 1920.

Mot bakgrunden av dessa förhållanden är det av intresse att konstatera de starka förskjutningarna i kvinnornas sysselsättning. Siffrorna illustrera den förändring i kvinnoarbetets karaktär, som man påvisat även i andra länder och som går i den riktningen, att industriens och det husliga arbetets betydelse minskas, medan handeln och de fria yrkena draga till sig en allt större mängd av

REKLAMPERMANENT

8 kr., allt inberäknat, förstklassiga oljor. Elektr. kam. Ansiktsbehandling m. moderna ansiktspackn. Manicure. Manlig o. kvinnlig personal med utländsk praktik. Tel. 20 02 85.

MORGANA, Norrlandsgatan 31-3

(intill Kungsgata)

de kvinnliga yrkesarbetarna. Icke mindre än 35 % av alla kvinnor erhålla nu sin utkomst inom handeln, och om man frånskiljer de kvinnor, som arbeta inom det husliga arbetet, tillhör närmare hälften (46 %) av återstoden denna grupp, som även absolut taget är den största av huvudgrupperna. Handeln tilldrar sig sålunda ett speciellt intresse, genom att den mer och mer övergår till att bli ett "kvinnligt" yrke. Särskilt anmärkningsvärd är den synnerligen kraftiga ökningen i antalet kvinnliga yrkesutövare sedan 1920 (63 % mot 33 för hela den yrkesarbetande befolkningen; jämför dock vad som ovan säges om förändringen i den statistiska redovisningen). Av de övriga yrkesgrupperna sysselsätta industri och husligt arbete ungefär lika många kvinnor, nämligen 31.000 vardera, vilket motsvarar ungefär $\frac{1}{4}$ av samtliga kvinnor. I allmän tjänst och fria yrken finna 16.500 kvinnor sin utkomst.

Ett vanligt slagord vid tal om kvinnornas yrkesarbete är att kvinnorna trängt ut mannen på arbetsmarknaden. Så har dock icke varit förhållandet, ty i stort sett har den yrkesarbetande kvinnan endast utvidgat det verksamhetsfält som i alla tider ansetts vara hennes. Hon är alltså huvudsakligen sysselsatt med att sköta om bostäderna, att tillaga och servera maten, sy kläder, undervisa barn och vårda sjuka, om än till följd av tidens utveckling hennes arbete flyttats utanför hemmet och avser en större krets än den egna familjen. En annan konsekvens härav är att arbetet blivit mer specialiserat än tidigare. Ett studium av siffermaterialet ger också till resultat, att huvudparten av de kvinnliga yrkesutövarna i Stockholm finna sin utkomst

inom dylika yrken. Näst efter husligt arbete finner man det största relativa antalet kvinnor i hotell-restaurant-rörelsen, där de utgöra 83 %. Därefter komma textilindustri och hantverk i samma bransch, omfattande även tvätt och strykning, (78 %), sjuk- och fattigvård (70 %) och undervisningsväsende (67 %). Läger man härtill den egentliga handeln, som ju i stor utsträckning omfattar distribution av kläder och livsmedel och där kvinnorna utgöra 48 % av samtliga yrkesutövare, samt livsmedelsindustrien med 39 % kvinnor, kommer man upp till ett antal av över 100.000 kvinnor, vilka äro sysselsatta i vad man skulle kunna rubricera som kvinnliga yrken.

Det är även typiskt att inom minut-handeln i Stockholm kvinnorna som självständiga företagare ha koncentrerat sig huvudsakligen på matvaror samt kläder och skor, i vilka branscher de äro i majoritet. Detta gäller speciellt småaffärerna, där de kvinnliga innehavarna över huvud taget dominera. Handeln med kolonialvaror och specerier har fortfarande till större delen manliga innehavare, men den starka ökningen för kvinnorna från 75 till 215 tyder på en pågående förändring i detta avseende. De större affärerna och grosshandelsrörelsen ha fortfarande huvudsakligen manliga innehavare eller chefer, men även här är det kvinnliga inslaget stort i ökning. År 1930 fanns det 216 kvinnor på dylika poster. Man måste dock göra den reservationen, att i en del av dessa fall företaget nominellt kan stå i hustruns namn, medan det i realiteten drives av mannen eller eventuellt av båda gemensamt. I en del fall torde kvinnorna som änkor ha fortsatt den rörelse mannen innehaft under sin livstid. Icke mindre än 155

Lision

Modesalong för
damhattar
Nybrogatan 14
Tel. 62 23 79

Innehavarinna fröken *Lisa Johansson*, som förut under många år förestått NK:s damhattavdelning och alltså har stor erfarenhet inom branschen.

KRANSAR

Gunnar Spångberg

67 48 30. Birgerjarlsgatan 12. 61 23 45.
Stockholm.

Yrkesfördelning i Stockholm 1920 och 1930.

	1 9 2 0			1 9 3 0			Kvinnor i % av samtliga	
	Kvinnor	Män	Samtliga	Kvinnor	Män	Samtliga	1920	1930
Jordbruk	184	1.506	1.690	599	2.124	2.723	10,9	22,0
%	0,2	1,2	0,8	0,5	1,3	0,9		
Industri	24.671	61.065	85.736	31.279	81.416	112.695	28,8	27,8
%	25,3	47,9	38,1	24,0	49,8	38,4		
Handel	27.911	28.777	56.688	45.522	37.089	82.611	49,2	55,1
%	28,6	22,6	25,2	34,9	22,7	28,1		
Samfärdsel	5.073	17.180	22.253	5.427	22.200	27.627	22,8	19,6
%	5,2	13,5	9,9	4,2	13,6	9,4		
Fria yrken	12.323	18.111	30.434	16.489	19.954	36.443	40,5	45,2
%	12,6	14,2	13,5	12,6	12,2	12,4		
Husligt arbete	27.439	771	28.210	30.978	647	31.625	97,3	98,0
%	28,1	0,6	12,5	23,8	0,4	10,8		
Summa	97.601	127.410	225.011	130.294	163.430	293.724	43,4	44,4

utav dessa 216 kvinnor äro nämligen gifta eller ha tidigare varit gifta.

Att det dock inom handeln finnes möjlighet för kvinnorna att komma upp i mera ledande ställning framgår av 1925 års specialundersökning rörande de affärsanställdas förhållanden, som visade att icke mindre än 22 % av föreståndare och avdelningschefer i butikerna och 34 % av första försäljare voro kvinnor. Över huvud taget ger expeditfacket stora arbetsmöjligheter för kvinnorna. Antalet kvinnliga expedit (utom dem som befinna sig i funktionärställning) utgjorde 1930 10.990, vilket betyder en ökning med drygt 60 % sedan år 1920. De manliga expediterna hade däremot ökat med endast 35 % till 3.561.

Ett annat område, där kvinnorna i högre grad uppnått självständig ställning utgör hotell- och restaurantrörelsen. Inom denna speciella bransch ha kvinnornas företagsamhet sträckt sig även till de större företagen, vilka till nästan lika stor del drivas av män som av kvinnor. Den livliga utvecklingen på detta område i Stockholm med mängden av smårestauranter och pensionat har tillkommit på huvud-

sakligen kvinnligt initiaiv och antalet kvinnliga innehavare har sedan 1920 ökat med c:a 80 %. Den erfarenhet och kunskap som fordras inom detta yrke förutsätter en viss mognad, och relativt taget återfinnas flertalet innehavare även i åldersgruppen 50 till 60 år. Den kvinnliga personalen i hotell- och restauranfacket har sedan 1920 stigit med 90 % och är numera till antalet, 13.300, den näst hembiträdena största kåren i Stockholm.

I industri och hantverk sysselsätas 3.360 företagare och 23.500 arbeterskor, varav nära hälften i textilindustrien, inom vilken sömnadsyrket intar den dominerande platsen. Inom sömnads- och modebranschen ägas 53 större och 1.678 mindre företag av kvinnor, en synnerligen kraftig utveckling sedan 1920, då antalet var 357. I trots härav har antalet arbeterskor något minskats, vilket torde sammanhånga med konfektionsindustriens tillväxt i landsorten. Inom livsmedelsindustrien märker man den starka ökningen av de kvinnliga innehavarna av bagerier. Inom Stockholms industri utgöra kvinnorna 28 % av yrkesutövarna, vilket torde vara något högre än för landet i dess

MARGARETHAS REKREATIONS- och VILOHEM

å den nyrestaurerade gamla *slottsegendomen Mauritzberg* är en ny gren, en nybildning av den vackra Margaretha-tankens, allmänt känd genom Margaretha-skolorna. Läget är utsökt vackert utmed Bråvikens södra strand. Moderata priser. Öppnas den 1 maj. Prospekt erhålles före den 15 april från Margarethaskolan, Norrmalmstorg 1, Stockholm, därefter direkt från Expeditionen, Mauritzberg, Östra Husby.

Anna Nordenstedt:

Hur intensifiera kret- sarnas arbete?

VAD KAN EN POLITISKT NEUTRAL organisation som F.-B.-F. göra för att få kvinnorna med i skötseln av samhällsmaskineriet, träna dem och förbereda dem för den samhällsiga insatsen? Det är en fråga, som man ofta har anledning göra sig. Fröken Signe Wennbergs väckande paroll i kretsar och på årsmöten bör därvid i mycket högre grad än som skett vinna gehör. Vi ska ha kvinnor in i nämnder och styrelser, i stadsfullmäktige och riksdag, inte som en liten oas i öknen utan i rimlig proportion till de kvinnliga väljarnas antal! Men var ska vi ta' dem?

Ett exempel. Vid höstens stadsfullmäktigeval i Malmö hade på de tre större partiernas kandidatlistor endast tre kvinnor låtit förmå sig att »ställa upp sig» på valbar plats. Jag vet inte, om självkritik är en speciellt kvinnlig egenskap. I så fall måste den även haft något av

helhet. Arbeterskorna utgöra nämligen enligt industristatistiken c:a 1/5 för samtliga industrier.

Vi skola i nästa artikel övergå till gruppen fria yrken och offentlig tjänst, vilken tilldrager sig särskilt intresse på grund av de ökade utbildningsmöjligheterna för kvinnorna och behörighetslagens ikraftträdande. Därefter skola de gifta kvinnornas yrkesval bli föremål för granskning.

Anm. De resultat denna undersökning ger kunna ej utan vidare utsträckas till landet i dess helhet, när vissa förändringar kunna ha ägt rum, t. ex. i industriens lokalisering.

(Forts.)

intuition med sig vad de kvinnliga kandidaterna till det parti beträffar, vars valutskott undertecknad tillhörde. Så snart ett kvinnligt kandidatnamn nämndes, frågade man: »Kan hon yttra sig»? Eller: »Kan man vänta, att hon tar något initiativ, har hon några speciella sociala intressen?» De manliga kandidaterna var det däremot inte så noga med. De behövde bara företräda någon grupp eller kår. Men kvinnorna hade man större krav på. Och det med rätta. Ska kvinnorna efter så mycket arbete och så många heta strider börja att taga sina erövrade domäner i besittning — äntligen — så få de också rent kvalitativt sett kunna anses som »skäligen ränta» på det kapital, som offrats för att få dem dit.

Så gäller det, vilket är viktigare än man tror, att komma med verkliga primörer i kandidatväg att blanda upp de mera mogna med. Rösträttsåldern är så låg, att man måste taga hänsyn till de unga också. Att dessa inte med någon större entusiasm gå och rösta på listor, där »gamlingar» vikt alla platserna, är därför mycket förklarligt. De skolka då hellre, så vida de ej ha partipiska på ryggen. Det skulle säkert bli mycket trivsammare i »det stora folkhemmet» om den generation, som just står i sin fulla kraft fick ordna litet mer för sig. Som det nu är, kan man väl säga, att bra många stå knorrande vid dörren och aldrig slippa in, förrän väntetiden gjort dem håglösa och släckt skapargnistan inom dem. Vare härmed långt ifrån sagt, att man skulle rata de äldres erfarenhet. Det gäller bara att fördela makten någorlunda rättvist. Någon särskild åldersgräns för aktivt arbete i det sociala lär väl knappast kunna stipuleras. Bli en persons arbete däremot ineffektivt, bör den omedelbart avkopplas.

Att kvinnorna och särskilt de medelålders och de unga i mycket högre grad

HERBA

4 olika blandningar

Konstgödselblandning för
trädgård, växthus och krukväxter

A. B. Nitrogenium, Stockholm O.

Nya förbundsmedlemmar

Falun: fru Gunhild Ehrenberg, fru Hildur Eriksson, fru Ragna Eriksson, fru Anna Hessén, fru Asta Lalander, fru Sigrid Löfgren, fru Gudrun Rosenqvist, fru Maja Salwén, fru Bengta Wetterfors.

Grycksbo: fru Maja Lindroth, fru Naemi Palmér.

Gävle: fru Margit Ahlgren, fru Gert-rud Apelgård, fru Karin Bladh, fru Märta Cedergren, fru Margareta Dahl, fru Elin Engström, fru Maja Forsdahl, fru Mattis Grundell, fröken Rut Hedin, fru Hilda Hellström, fru Ingeborg Holmström, fru Rut Häggbom, fru Gerda Jernberg, fru Siri Lindbom, fru Tyra Lundgren, fru Anna Lundquist, fru Anna Mortimer, fru Hildur Neander, fru Hedvig Nordin, fru Edith Ohlsson, fru Ester Rönnsbaum, fröken Astrid Svensson, fröken Anna Söderström, fru Augusta Sörensen, fru Ellen Westin, fru Maria Ågren, fru Nanna Åhlström.

Hälsingborg: fröken Rut Eriksson, fröken Elsa Groothoff, fru E. Hansson, fru Karin Hultén, fröken Margit Jansson, fru

böra ge samhället sina tjänster i nämnder och styrelser, anse vi ju som ett axiom. Hur ska de bli väckta och hur ska de vinna den självtillit, som behövs för att framträda offentligt? Jo, det är just i våra kvinnoföreningar i allmänhet och i F.-B.-F. i synnerhet, som denna träning bör försiggå. Det är i detta hänseende arbetet inom kretsarna torde kunna intensifieras. När man emellertid sätter igång med diskussionsklubbar och studiecirklar, bör man naturligtvis se till, att de medlemmar, som kunna tänkas vilja »ställa upp sig» först och främst sättas i aktivt arbete. De som redan ha sitt verk bakom sig böra kunna stå till buds med sin erfarenhet, men få inte varken sätta munlås på de yngre eller på annat sätt vara dem en black om foten. Kommer ett sådant träningsarbete med det snaraste igång, där man ännu ej börjat, bör det inte dröja länge innan bristen på kvinnliga kandidater är ett »överbunnet stadium».

Anna Nordenstedt.

Alfhild Jönsson, fru Elsa Klein, fru Edith Lagergren, fru Agda Lanner, fru Irene Lannér, fru Ellen Nilsson, fröken Margit Nostell, fröken Greta Rudolf, fru Gerda Stiasny.

Karlstad: fru Emilia Bogren, fru Anna Mayer, *Skoghall*, fru Helfrid Peterson, fru The Rundberg.

Lund: fru Maria Brück, fru Guro Gislén, fru Tyra Sandhammar, fru Lelle Welin, fru Elwa Wählin, fru Karin Åberg.

Malmö: fru Nanna Holmberg, landshövding Fredrik Ramel.

Norrköping: fröken Ida Heydl, fröken Stina Persson, fru Gunhild Reinholtz, fröken Ida Sjögren.

Nyköping: fröken Linnéa Andersson, fru Emmy Bosson, fru Iris Edlund, fru Signe Hellman, fru Anna Lisa Pålman, fru Astrid Siegbahn, fru Ester Westling.

Skellefteå: fru Ebba Dahlqvist, *Skelleftehamn*, fru Maja Hörnfeldt.

Stockholm: fru Lisa Dahlborg, fröken Elisabeth Dillner, fru Elsie Drös, fru Vira Eklund, fru Anna Holmgren, fru Olivia Nordgren.

Strängnäs: fru Siri Palmqvist.

Sunnerbokretsen, Ljungby: fru Märta Aschan, *Ryssby*, fru Dika Blomberg, *Ryssby*, fru Signe Johansson, fru Ester Linné, fröken Aina Ringborg, *Markaryd*, fröken Britta Öström, *Strömnäsbruk*.

Uddevalla: fru Siri Andersson, fru Emma Nylander, fru Karin Petersson.

Årsmöte.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte kommer att hållas i Östersund i Hov den 18 och 19 juni. Vi återkomma i *Herthas* majnummer med utförligt program över mötesdagarna.

FÖRBUNDSMEDLEMMAR!

När Ni arbeta på att tillföra förbundet nya medlemmar, så glöm ej att påpeka den värdefulla tillgång, förbundet har i sin politiska neutralitet!

Mexiko har utnämnt en kvinnlig minister fil. dr Palma Guillen har nämligen utsetts att representera sitt land som beskickningschef i Colombia.

MATTOR

rengöras och sommarförvaras med bästa resultat hos
Freys Express A.-B.

Tel. Namnanrop.

F.-B.-F.-kretsarna.

Båstads kretsen höll den 30 jan. årsmöte. Styrelsen omvaldes, och till suppl. nyvaldes fröken Karin Härstedt i stället för fröken Malin Karlsson. Efter förhandlingarna talade fru Anna Holger om sina minnen och intryck från sin utlandsvistelse under krigsutbrottet.

Den 3 dec. samlades kretsen tillsammans med en del inbjudna å Apelryd för att med ett enkelt samkväm högtidlighålla förbundets 50-åriga tillvaro. Efter supén erinrade fröken Bruce om förbundets arbete under den gångna tiden, fru Werner höll ett intressant föredrag om "Den sista kejsarinnan av Kina", varefter följde samkväm.

Falköpingskretsen hade den 10 febr. visning av förbundsfilmerna "Dit vi hunnit". I samband med filmvisningen, som synnerligen livligt uppskattades av det tämligen talrikt samlade auditoriet, höll fröken Gudrun Langenheim, Mariestad, ett föredrag om F.-B.-F:s idéer och mål.

Gävlekretsen anordnade i samband med bokmässan den 23 febr.—3 mars, vilken tillkommit på föranstaltande av olika sammanslutningar, soaré den 23 febr. Medverkande å kretsens vägnar voro Berit Spong och fru Dagmar Humbla. Landshövding S. Lübeck, som öppnade mässan, höll tal och hälsade förf. Berit Spong, som blev en angenäm bekantskap för Gävle-publiken. Hon läste bl. a. novellen "I guldsnitt" avhandlande just bokens värde.

En diskussionsklubb är bildad. Den består av c:a 25 medlemmar och studerar under våren fattigvården, teor. och praktiskt.

Göteborgskretsen sammanträdde den 11 mars varvid fröken Hesselgren höll ett varmhjärtat och livligt uppskattat föredrag om "Befolkningsfrågan ur kvinnosynpunkt".

Hälsingborgskretsen hade årsmöte den 8 febr. under fröken S. Wennbergs ordförandeskap. Den gamla styrelsen omvaldes och till ny ledamot utsågs fru Ellen Stibe. Revisorer och revisorssuppl. omvaldes. Till kretsens representanter vid förbundets allmänna årsmöte utsågos: fröken Wennberg, doktor Gierow, fru ar Froste och Gierow, friherrinnan Mannerheim, fru ar Sjunneson, Ericsson och Stibe.

Efter årsmötesförhandlingarna höll fröken Wennberg ett gripande minnestal över fru Margit Sjögren, som tillhört styrelsen sedan 1929 och under året avlidit. Sedan följde ett fängslande föredrag om "Apelrydsskolan i helg och söcken" av föreståndarinnan för skolan, fröken Karin Härstedt.

Den 7—10 mars hade kretsen ordnat en utställning av rumsinteriörer "Från roccoco till funkis". Det hade lyckats arrangörerna att från olika hem i Hälsingborg med omnejd få låna gamla vackra möbler, silver, tavlor och porslin. I tidstrogna dräkter visade unga medlemmar de olika rummen, och särskilt intresse väckte ett "musikrum" i empireavdelningen.

Härnösandskretsen har hållit sitt årsmöte, varvid såväl styrelse som revisorer omvaldes. Att representera kretsen vid årsmötet utsågos fr. Emma Westerström och fru Elsa Söderbaum; till medl. i stipendiumnämndens länskrets valdes fr. Anna Abrahamsson. Textilkonstnärinnan Märtha Gahn höll därefter ett ytterst intressant föredrag om "Textilier enligt nutidens smak". Samtidigt hade en utställning av ångermanländsk hemslöjd anordnats av stadens hemslöjdsförening.

Karlstadskretsen hade sammanträde på Stadskällaren den 1 mars, då fru Mia Leche-Löfgren med sitt föredrag "Människor på resa" beredde dess talrikt närvarande medlemmar en verklig högtidsstund.

Den 7 mars visades F.-B.-F.-filmen "Dit vi hunnit" inför fullsatt salong.

Möblerna med stil och kvalitet

finner Ni hos oss. Besök våra utställningar och Ni blir förvånad över våra låga priser.

KÄLLÉN'S

G:LA BROGATAN 15 och SVEAVÄGEN 29.

Den 15 mars anordnade kretsen tillsammans med stadens övriga kvinnoföreningar ett upplysningsföredrag i abortfrågan av doktor Rut Grubb.

Kristianstadskretsen hade den 15 febr. anordnat årsmöte. Till ordf. omvaldes enhälligt fru Elsa Nordlund. Övriga styrelseledamöter omvaldes, och till ny ledamot efter fröken Anna Lundqvist, utsågs fru Astrid Feuk, Önnestad. Suppl. omvaldes och nyvaldes fru Augusta Thorsson-Ilien. Till repr. vid årsmötet utsågos frkn Clara Munck af Rosenschöld och fru Astrid Feuk med frkn Fosca Leifert och fru Tanbe-Remmock som ersättare.

Efter förhandlingarna höll fil. lic. Ivar Harrie ett sällsynt fängslande föredrag över ämnet "1920-talet — en litterär period".

Linköpingskretsen hade den 11 mars årsmöte under fru Louise Åstrands ordförandeskap.

Till ordförande för kretsen efter fru Ellen Tiselius, som undanbett sig omval, valdes lektor Anna Christensson. Av de avgående styrelseledamöterna hade fru Louise Åstrand och Dagmar Nordenfalk, doktor Lisa Möller-Claësson och fröken Ingrid Vallquist ej velat ifrågakomma till återval. Styrelsen fick utom ordf. följande utseende: fru Ester Beckman v. ordf., frk Karin Eriksson sekr., fru Elsa Sjöström, v. sekr., fru Carin Åkerrén kassaförv., fru Marie-Louise Lundberg, adjunkt Eleonore Bruno, fru Elin Söderqvist och fru Märta Nilsson.

Till hedersordf. valdes fru Ellen Tiselius.

Revisorerna omvaldes. Ombud vid förbundets årsmöte i Östersund blev fru Margit Muscat med fru Elin Söderqvist som suppl. Till medlem i stipendienämnden omvaldes för en tid av 5 år fru Lundberg.

Efter årsmötet uppfördes bl. a. Frödings sångdialog "Det kom en unger bond-dräng" och Dahlgrens "Solparasollen". Kvällen avslutades med gemensam supé.

Mariestadskretsen hade sitt årsmöte på Husmodersskolan i Mariestad den 11 mars.

Vid företaget val fick styrelsen följande sammansättning: fröken Gudrun Langenheim, ordf., Fru Hertha Sandels, v. ordf., fru Sigrid Vestgren, sekr., frk Dagmar Johansson, kassör, fru Martha Bergenfeldt, Hillevi Fogelquist och suppl. fru ar Ester Melin och Signe Enström. Till revisorer valdes fru ar Nanna Nordal och Anna Hellberg, till ombud vid förbundets årsmöte frk Langenheim och fru Olga Harris med fru Gunhild Magnell som suppl. och till kretsens ombud i stipendienämnden fru Nordal med fru Ingeborg Hellman som suppleant. Vårdinnor blevo fru ar Lisa Barthelsen och Anna Trapp.

Årsmötet hade samtidigt ordnats som en avskedsfest för kretsens hedersordf. fru Marianne Ekman.

Efter mötesförhandlingarna supé, samkväm, sång och musik.

Den 18 febr. visades i Mariestad filmen "Dit vi hunnit". Föreställningen var talrikt besökt, särskilt av skolungdom.

Nyköpingskretsen höll årsmöte den 4 febr. i Odd Fellows klubblokal under ordförandeskap av fru Klara Gullstrand. Den gamla styrelsen omvaldes och till en av suppl. nyvaldes fru Elsie Ljunggren. En av revisorerna, fru Anna Eriksson, och suppl. fru ar Anna Zetterqvist och Ebba Lindgren, nyvaldes.

Därefter överlämnades ordet till kvällens föredragshållare, landstingsdirektör G. Beijbom, som höll ett intressant och instruktivt föredrag om "Landstinget och dess uppgifter".

Aftonen avslutades med ett animerat samkväm med sång och tesupé.

Skellefteåkretsen hade den 15 mars anordnat sitt årsmöte, föregånget av visning av filmen "Dit vi hunnit". Såväl styrelse som revisorer omvaldes.

Stockholmskretsen var den 8 mars samlad till årsmöte. Styrelsen fick följande sammansättning: frkn Ida von Plomgren, ordf., frkn ar Elsa Ekström, Kerstin Fjetterström, Eva Fröberg, fru ar Signe Henschen, Asta Hägg, Brita Johansson, Elisif Théel och frkn Axianne Thorstenson med fru Ulla Alm, frkn Ulla Eriksson,

HERTHAS redaktionskommitté består, förutom av tidskriftens redaktör, av: Karin Fjällbäck-Holmgren Ida von Plomgren och Axianne Thorstenson.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET**. Redaktör: *Margareta von Konow*.

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postuppl.: 1/1 år kr. 4:50, 1/2 år kr. 2:50. Lösnummer 45 öre. Redaktion och expedition: 48 Klara-bergsgatan, Stockholm. Redaktionstid: tisdagar och fredagar kl. 1—3. Telefon: 20 48 50. Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag. Telefon: 10 27 62.

Fredrika-Bremer- Förbundets sjuksköterskebyråer:

- ◆
- i Stockholm*, Smålandsgatan 20. Tel. 10 68 98.
- i Göteborg*, Vasa Kyrkogata 5. Tel. 361 87.
- i Umeå*, Centrallasarettet.
- i Linköping*, Nygatan 42. Tel. 8 06.
- i Jönköping*, Kjellbergska Stiftelsen, Rosenlund. Tel. 21 37.
- i Västerås*, Centrallasarettet.
- i Falun*, Högbo Central-sanatorium. Tel. Namnanrop.
- i Sundsvall*, Lasarettet.
- i Karlstad*, Centrallasarettet.
- i Östersund*, Centrallasarettet.

Byråerna mottaga sjukbud hela dagarna, per telefon även nattetid.

Sommarkurser i vävning

Mönsterritning och Heminredning.

Kurser à 1—2 mån. juni—augusti.

Hemvävnadskurs: praktisk vävning med komposition och vävteori.

Fortbildningskurs för vävkunniga: komposition med provvävning, färglära med naturstudier, materiallära m. m.

Heminredningskurs: planritning, möbleringsförslag, komposition av textilier med provvävning m. m.

Mönsterritningskurs för Handarbetslärarinnor:

17 juni—6 juli, komposition med praktisk konstsömnad, färglära, materiallära m. m. Trevligt skolhem. Billig pensinon. Tel. Sigtuna 234. Prospekt sändes.

SIGTUNA VÄVSKOLA

Mary van Rijswijk

KLICHÉER

TELEFONER:
10 82 30
10 82 22

LJUNGBERGS KLICHÉANSTALT A/B

MALMSKILLNADSGATAN 34B STOCKHOLM

Stoff

och

Stil

Norrlandsgatan 20.

Tel. 21 23 99.

Mottager beställningar på elegantare och enklare klänningar. Förstklassigt arbete.

Moderata priser.

